

Van Werknemer naar Ondernemer naar Werknemer

09

Nicole Braams en Noortje Urlings

Publicatiedatum CBS-website 27 augustus 2009

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2007–2008	= 2007 tot en met 2008
2007/2008	= het gemiddelde over de jaren 2007 tot en met 2008
2007/'08	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2007 en eindigend in 2008
2005/'06–2007/'08	= oogstjaar, boekjaar enz., 2005/'06 tot en met 2007/'08

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Grafimedia

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

1. Inleiding

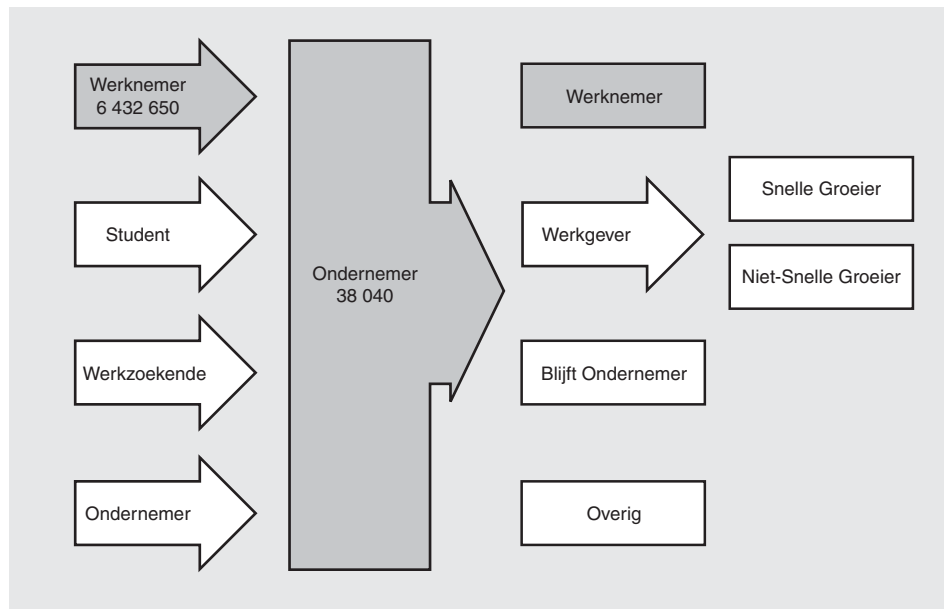
Een belangrijk onderwerp in het kader van het ondernemerschap is de groei van bedrijven. Hierbij kan de vraag gesteld worden *Wat gebeurt er met de bedrijven van startende ondernemers?* Door het meten van economische prestaties van de startende bedrijven en het volgen van deze bedrijven door de tijd wordt een indicatie gegeven van de groei van een bedrijf. Het EIM en het Ministerie van Economische Zaken hebben in het verleden onderzoek gedaan naar het zelfstandige ondernemerschap. Zij hebben gekeken naar de overlevingskans¹⁾ van een bedrijf. Gebleken is dat de overlevingskans van nieuwe bedrijven groot is. Bijna 74 procent van de nieuwe opgerichte bedrijven is twee jaar na dato nog actief. Over het algemeen overleven Nederlandse starters de eerste jaren van hun bestaan vanwege de relatief goede voorbereiding op de oprichting (EZ / EIM, 2002).

¹⁾ De overlevingskans wordt uitgedrukt als het percentage van de opgerichte bedrijven, dat twee jaar na oprichting nog altijd actief is.

2. Achtergrond

In dit onderzoek wordt gekeken naar personen die in 2003 werknemer zijn, in 2004 kiezen voor het ondernemerschap en in 2005 weer teruggaan in loondienst (schema 1). De ondernemer kiest dus binnen één jaar weer voor het werknemerschap.

Schema 1 Keten van ondernemen

Werknemer

Een werknemer werkt in loondienst en verkeert dus in een afhankelijke relatie met zijn werkgever en ontvangt een vast loon. De overheid heeft voor werknemers minimumvoorzieningen vastgelegd in de wetgeving, zoals minimumloon en werknemersverzekeringen.

Ondernemers starten uit verschillende situaties

Veel mensen zetten de stap naar het ondernemerschap na een aantal jaren werken in loondienst. Anderen worden na een opleiding ondernemer. Daarnaast biedt het ondernemerschap ook mogelijkheden voor mensen met een uitkering (Ministerie van Economische Zaken, 2007).

– Werknemer naar ondernemer

Ondernemers starten voor eigen rekening en risico een bedrijf. Het inkomen is mede afhankelijk van ontwikkelingen in de markt. Hierdoor neemt een ondernemer bewust financiële risico's en draagt dan ook zelf de verantwoordelijkheid op het gebied van inkomen. Dat is een andere situatie dan werken in loondienst. In het artikel 'Van werknemer naar ondernemer' (Noortje Urlings, 2009) wordt de stap van werknemer naar ondernemer uitgewerkt.

– Student naar ondernemer

De overheid is van mening dat er niet vroeg genoeg kan worden begonnen met het stimuleren van het ondernemerschap en ondernemingszin. In het onderwijs - van basisschool tot universiteit - moet meer aandacht komen voor een ondernemende houding en het aanleren van ondernemerschapsvaardigheden. Het doel is dat uiteindelijk meer studenten voor het ondernemerschap gaan kiezen (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2008-2009).

– Werkzoekende naar ondernemer

Voor mensen in een uitkeringssituatie biedt het ondernemerschap een mogelijkheid om uit de uitkeringssituatie te komen. De stap naar het ondernemerschap vanuit een uitkering kan gemakkelijker gemaakt worden indien verlies aan uitkeringsrechten geleidelijk plaatsvindt. Het is sinds een aantal jaren mogelijk om met behoud van uitkering een onderneming te starten (Ministerie van Economische Zaken, 2007).

– Ondernemer naar ondernemer

Startende ondernemers hebben vaak ook al ervaring met het leiden van een onderneming. Het leiden van een andere onderneming is een veelgenoemde activiteit voor starters.

De keuze voor het ondernemerschap is vaak persoonlijk van aard. Steeds meer mensen hebben de behoefte om als zelfstandig ondernemer zelf de inhoud van hun arbeidsrelatie vorm te geven, werktijden flexibel in te delen en hun vakmanschap tot uiting te brengen. Trends als flexibilisering en individualisering spelen daarbij een rol. Financiële motieven lijken een geringe rol te spelen bij de beslissing om ondernemer te worden (EIM, 2007).

Ondernemer naar werknemer

Ondernemers die moeite hebben het hoofd boven water te houden, gaan veelal weer aan de slag als werknemer. Wat zijn de financiële gevolgen als de ondernemer weer aan de slag gaat als werknemer? Zegt dit iets over de cultuur in Nederland, over risicomijdend gedrag. Het artikel 'Van ondernemer naar werknemer' (Nicole Braams, 2009) gaat in op ondernemers die overstappen naar het werknemerschap.

Ondernemer naar werkgever

Bij de overstap van ondernemer naar werkgever gaat het om het groeimoment: de stap om (meer) personeel in dienst te nemen. Niet alle ondernemers hebben de ambitie om te groeien. Het overheidsbeleid is erop gericht ondernemers die wel het potentieel en de wens hebben om door te groeien te stimuleren (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2007-2008). Daarom zijn maatregelen genomen om belemmeringen voor het aannemen van personeel weg te nemen.

Snelle en niet-snelle groeiers

Een snelle groeier is een bedrijf dat in 3 jaar met minimaal 20 procent per jaar groeit, in termen van werknemers en/of in termen van omzet. Niet alle ondernemers hebben de ambitie om te groeien. Sommigen willen zelf de controle houden of hebben niet genoeg werk om uit te breiden. Hoe onderscheiden en presteren snelgroeiende ondernemingen zich van niet-snelgroeiende ondernemingen? Deze vraag is beantwoord in het onderzoek snelle groeiers van het CBS (P. Ramaekers ea, 2009).

Ondernemer blijft ondernemer

Als de ondernemer blijft ondernemen, maar in een andere rechtsvorm, dan verandert de onderneming. De zelfstandig ondernemer kan ervoor kiezen om zijn of haar bedrijf onder te brengen in een BV of NV. Als het bedrijf failliet gaat of wordt overgenomen, start de ondernemer een nieuw bedrijf.

Ondernemer neemt andere stappen (overig)

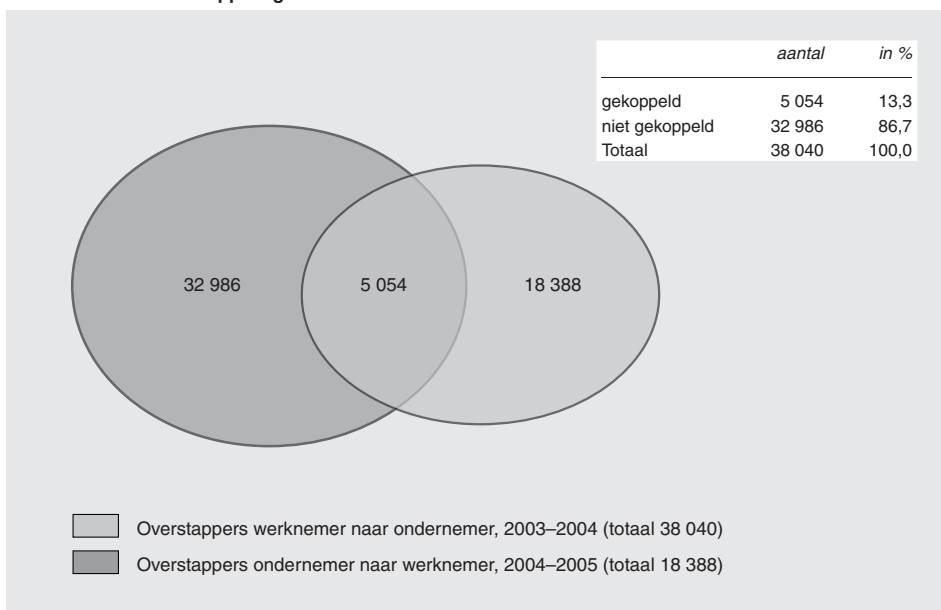
Als de ondernemer stopt met ondernemen kan hij bijvoorbeeld kiezen voor een studie of ervoor kiezen om met pensioen te gaan.

3. Koppeling

Het bestand met de overstappers van werknemer naar ondernemer (2003–2004) wordt gekoppeld aan het bestand met de overstappers van ondernemer naar werknemer (2004–2005). De koppeling wordt in SPPS uitgevoerd op basis van de koppelsleutel rinpersoon. Het resultaat van de koppeling is te zien in schema 2.

Uit de koppeling blijkt dat ruim 13 procent van de startende ondernemers binnen één jaar weer kiest voor het werknemerschap. De niet gekoppelde ondernemers blijven ondernemer of kiezen bijvoorbeeld voor een studie of pensioen. Deze groep laat dezelfde kenmerken zien als de groep startende ondernemers in 2004 en wordt daarom niet verder beschreven in dit artikel. Van de personen die in 2005 kozen voor het werknemerschap was ruim 20 procent pas in 2004 gestart als zelfstandig ondernemer (schema 2).

Schema 2 Resultaat koppeling

4. Resultaten

In deze paragraaf worden opvallende resultaten getoond. Er is zowel naar bedrijfs- als persoonskenmerken gekeken, maar ook naar de financiële positie.

4.1 Bedrijfskenmerken

Over het algemeen kiest tussen de 10 en 15 procent van de startende ondernemers binnen één jaar weer voor het werknemerschap (tabel 1). Er zijn grote verschillen te zien in de onderscheiden bedrijfstakken. De landbouw laat een zeer hoog percentage zien van bijna 20 procent. Dit betekent dat bijna 20 procent van de zelfstandige landbouwers binnen één jaar weer kiest voor een baan in loondienst en de onderneming opheft. Echter in de landbouw had 80 procent van de ondernemers (460 ondernemers) naast de onderneming nog een baan in loondienst. Wellicht is het percentage startende ondernemers dat binnen een jaar weer kiest voor het werknemerschap in realiteit dus lager. De bouw laat een laag percentage zien. Van de zelfstandige ondernemers in de bouw overleeft 93 procent het startjaar.

Tabel 1
Startende ondernemers binnen één jaar weer in loondienst, per bedrijfstak

Bedrijfstakken	Startende ondernemers	waarvan binnen één jaar weer werknemer	
			%
Landbouw	2 970	580	19
Industrie	1 650	191	12
Bouw	4 490	320	7
Autobranche	950	110	11
Groothandel	2 130	334	16
Detailhandel	4 170	510	12
Horeca	2 700	310	11
Vervoer	1 390	170	12
Financiële dienstverlening	1 240	180	14
Zakelijke dienstverlening	8 510	1 310	15
Onderwijs en overheid	750	120	15
Zorg	1 850	190	10
Overige dienstverlening	4 540	680	15
Onbekend	690	80	11
Totaal	38 040	5 050	13

4.2 Persoonskenmerken

Het percentage van ondernemers die binnen één jaar weer kiezen voor het werknemerschap, wordt hoger naar mate de ondernemers ouder worden. Dat kan dus betekenen dat personen op latere leeftijd voor meer financiële en sociale zekerheid kiezen. Vanaf de 50 jaar wordt het percentage hoger (tabel 2).

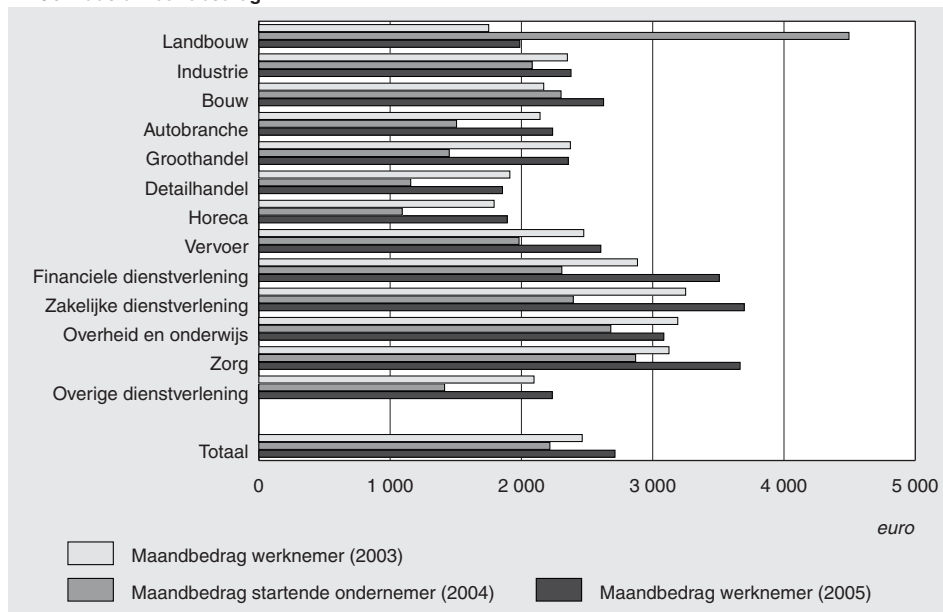
Tabel 2
Startende ondernemers binnen één jaar weer in loondienst, naar leeftijd

Leeftijdsklassen	Startende ondernemers	waarvan binnen één jaar weer in loondienst	
			%
15–19 jaar	300	10	3
20–24 jaar	3 110	280	9
25–29 jaar	5 470	620	11
30–34 jaar	7 420	820	11
35–39 jaar	7 170	890	12
40–44 jaar	5 520	770	14
45–49 jaar	4 070	690	17
50–54 jaar	2 690	530	20
55–59 jaar	1 660	330	20
60 jaar en hoger	640	130	20
Totaal	38 040	5 050	13

4.3 Financiële positie

Inkomensvorming speelt een belangrijke rol bij de beslissing om een onderneming te starten, maar ook bij het beëindigen van een onderneming. Tussen de inkomens van startende ondernemers en werknemers bestaan grote verschillen. Over het algemeen verdienen startende ondernemers in het startjaar minder dan toen zij nog in loondienst waren (grafiek 1). De meeste ondernemers gaan er in maandbedrag op vooruit als zij na het opheffen van de onderneming weer kiezen voor het werknemerschap (zie grafiek). Opvallend is dat overstappers juist in de landbouw meer verdienen als ondernemer dan als werknemer. Wel is bekend dat er in de landbouw veel hybride ondernemers zitten en dit kan het afwijkende patroon verklaren.

1. Gemiddeld maandbedrag

Voor de definitie van maandbedrag zie bijlage 1.

5. Conclusie

In dit onderzoek is nagegaan hoeveel ondernemers binnen een jaar weer kiezen voor het werknemerschap en welke kenmerken hieraan zijn verbonden.

Ruim 13 procent van de startende ondernemers in 2004 heeft binnen een jaar weer gekozen voor een baan in loondienst. Vooral de landbouw laat een hoog percentage zien. Over het algemeen verdienen overstappers als werknemer meer dan als startende ondernemer.

Afsluitend woord

Ondernemerschap is een belangrijk punt op de agenda van het Kabinetsbeleid. In de besproken onderzoeken is duidelijk geworden dat er veel data beschikbaar is op het gebied van ondernemerschap. Er zijn veel mogelijkheden voor meer en uitgebreider onderzoek op dit terrein. Om het ondernemerschap te motiveren is het relevant om informatie op bedrijfstakniveau te onderscheiden. Uit de onderzoeken is gebleken dat er grote verschillen zijn tussen de onderscheiden bedrijfstakken. Daarnaast is het voor beleid relevant dat gegevens over een langere periode beschikbaar zijn. Gebruikers hebben behoefte aan tijdreeksen.

Literatuurlijst

Braams, N., 'Van ondernemer naar werknemer', augustus 2009.

Centraal Bureau voor de Statistiek, Het Nederlandse ondernemingsklimaat in cijfers 2008.

EIM, Van onbemind naar onmisbaar, De economische betekenis van zzp'ers nu en in de toekomst, oktober 2007.

Ministerie van Economische Zaken: Groeiende groep zelfstandige ondernemers steeds belangrijker voor de Nederlandse economie, 17 december 2007.

Ministerie van Economische Zaken: Kabinetsbrief 'Werken aan ondernemend Nederland: het belang van zelfstandig ondernemerschap', december 2007.

Ministerie van Economische Zaken / EIM, 2002, Entrepreneurship in the Netherlands, Den Haag / Zoetermeer.

Ramaekers, P., Geurden, M., Gessel, van G., Kenmerken van snelgroeiende bedrijven, CBS-onderzoek voor de periode 2002–2005, april 2009.

Urlings, N., 'Van werknemer naar ondernemer', maart 2009.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Vergaderjaar 2008–2009, Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 2009.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Vergaderjaar 2007–2008, 31 311, nr. 2.

Bijlage 1. Definities

Economische activiteit

De economische activiteit wordt afgeleid vanuit de Standaard Bedrijfsindeling 1993 (SBI'93), de bedrijvensclassificatie die in de hele Europese Unie wordt gebruikt en internationaal wordt aangeduid als NACE (Nomenclature générale des Activités économiques dans la Communauté Européenne).

Tabel 3
Indeling bedrijfsklassen

Bedrijfstakken	SBI'93
Landbouw	01-14
Industrie	15-41
Bouw	45
Autobranche	50
Groothandel	51
Detailhandel	52
Horeca	55
Vervoer	60-64
Financiële dienstverlening	65-67
Zakelijke dienstverlening	72-74
Overheid en onderwijs	75-80
Zorg	85
Overige dienstverlening	90-93

Fiscaal maandbedrag

Het fiscaal maandbedrag komt tot stand door de verschillende inkomsten die een persoon in de maand van het peilmoment ontvangt bij elkaar op te tellen. Het betreft inkomsten uit:

- een bijstandsuitkering
- een arbeidsongeschiktheidsuitkering
- een WW-uitkering
- pensioen
- een overige uitkering
- een baan als werknemer
- een baan als zelfstandige
- overige arbeid
- een beurs
- arbeid in het buitenland
- een uitkering in het buitenland

Voor een werknemer bestaat het maandbedrag vooral uit de inkomsten van een baan als werknemer. Het maandelijks fiscaal bedrag aan inkomsten uit de banen in de maand van het peilmoment van personen die op het peilmoment een baan hebben. Voor een zelfstandige bestaat het maandbedrag voor het merendeel uit de inkomsten van baan als zelfstandige. De inkomsten van een zelfstandige zijn gelijk aan de fiscale winst per maand. Het winstbedrag op jaarbasis wordt gedeeld door 12 om tot het maandbedrag te komen.